

Obj. III. Hieron., lib. I contra Jovinian. cap. 15 dicit: *Samuel Levita, non sacerdos, non pontifex suus*. Ibidemque ex genealogia Samuelis ostendit, eum non fuisse sacerdotem.

R. inde tantum sequi quod jure ordinario seu civitatis non fuerit sacerdos: nam quod jure extraordinario, saltem sacerdos fuerit, omnes admittere debent: et id etiam omnino evidens est ex verbis S. Hieron. supra ex epist. ad Damas. citatis.

Obj. IV. Quo tempore sacerdotio et vita defunctus est Heli, nondum sacerdotalem aetatem, id est 50 annos, habebat Samuel; ergo non est verisimile, tantum pondus aetati, nondum satis firmata, et ingenio, quod non videbatur esse satis maturum, insedis.

R. etiam dato seu supposito quod Samuel eo tempore nondum haberet 50 annos, inde nihil sequi: nam si nondum habebat aetatem idoneam sacerdotali ministerio, id etiam Deus supplere voluit in tanto viro, cujus animum caelesti quodam lumine illustraverat, et magnarum rerum cognitione compleverat: quod sane populo ignotum non erat, qui multimoda experientia didicerat Samuelem esse Deo familiarem, et non tam suo, quam divino gubernari consilio.

Obj. V. Samueli convenire non potest quod hic additur in textu: *Et aedificabo ei domum fidelem*. Quae enim potuit esse fidelitas domus Samuelis, ut notat Beda, cujus filii declinasse post avaritiam, nec ambulasse in viis patris referuntur, infra cap. VIII.

R. nec ex hoc argumento aliquid sequi contra hanc sententiam: nam cum hic per sacerdotem fidelem non solus Samuel, sed etiam Sadoc intelligendus sit: potuit illud primum, *suscitabo mihi sacerdotem fidelem*, esse dictum de utroque; et illud secundum, *aedificabo*, etc., esse intelligendum de solo Sadoc. Siquidem dum in Scriptura, et Prophetiis de pluribus sermo est, subinde aliqua dicuntur, quae singulis, aliqua vero, quae uni tantum conveniunt, ut inter alia liquet ex iis quae lib. Gen. cap. III de diabolo et serpente enarrantur. Vide etiam ea quae in lib. II Reg. cap. VII quaest. unica dicuntur, praesertim circa finem.

CAPUT III.

Samuel iterato vocatus a Domino, mala domui Heli imminuentia inaudit, quae mox adjuratus ab Heli, eidem candide refert; et deinde toti populo israelitico prophetiis suis innotescit.

QUESTIO PRIMA. — AN LECTIO NOSTRA VULGATA SIT GENUINA CIRCA ID QUOD HABETUR DE EXTINCTIONE LUCERNAE DEI.

Nota quod, juxta Tirinum aliosque insignes interpretes, hic, *ŷ. 3, lucerna Dei* idem sit quod candelabrum septiceps, de quo agitur Exod. XXV, 31. In eo enim erant septem lucernae, et istae, ut patet Exod. XXVII, 20, ardebant semper, id est die ac nocte, sed non omnes: nam septem per noctem ardebant, per diem autem quatuor, ut vult Abulensis hoc loco: aut potius mane quatuor extinguebantur,

et tres reliquae manebant etiam per diem accensae, ut demonstrat Bonfrerius in cap. XXVII Exod.

ŷ. 2: Factum est ergo in die quadam, Heli jacebat in loco suo. Ita etiam hebraea, chaldaea, et graeca, itemque scriptores antiqui passim, ut Greg., Beda, Rabanus. Designatur autem per hoc Heli tanquam sacerdotem ministrantem, imo ut pontificem, in atrio, locoque propinquo, atque appendice tabernaculi, pernoctasse: quapropter merito deserta est lectio illa quae pro loco habebat lectulo. *Et oculi ejus caligaverant, nec poterat videre. ŷ. 3: Lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat in templo Domini.*

R. Et dico: Sic distinguenda sunt haec Scripturae verba, ut novus sensus inchoetur ab illis dictionibus: *Lucerna Dei*, etc., quemadmodum nunc distinguunt Biblia Sixtina; nempe ut hic sit ordo verborum: *Heli jacebat in loco suo, et oculi ejus caligaverant, nec poterat videre*: ac deinde sequatur nova sententia: *Lucerna Dei antequam extingueretur, Samuel dormiebat*. Sensus igitur est: lucerna nocturna in candelabro septicipiti, nondum erat, quoad aliqua luminaria, extincta; adeoque adhuc nox erat, quando dormientem Samuelem Dominus vocavit.

Porro Abulensis, q. 1 in hoc cap. ita legit: *Oculi Heli caligaverant, et non poterat videre lucernam Dei antequam extingueretur*. Et sic pariter legit Rabanus, Angelomus et alii, quasi sensus foret: Heli cunctiens videre non poterat de nocte, sive etiam in aurora, cum adhuc lucernae omnes arderent; sed videre poterat clara die, cum lucernae aliquaessent extinctae; vel potius: Non poterat videre lucernam ardentem, eo quod oculi ejus adeo essent infirmi, ut aspectum lucernae ardentis non posset sustinere. Hinc

Observa ulterius quod pridem legeretur in accusativo *lucernam*, prout patet ex Lyrano, qui suo tempore querebatur translationem nostram eatenus esse corruptam; item ex Abulensi, qui in accusativo pariter legens, contendit eam non esse corruptam, sed tantum vult quod ante vocem *lucerna* removenda sint duo puncta, et punctum ponendum ante vocem *Samuel*, hoc modo: *Nec poterat videre lucernam Dei antequam extingueretur. Samuel autem dormiebat, etc.*

Nihilominus legendum esse in nominativo, et interpunctionem adhibendam post verba, *videre non poterat*: et sublata particula *autem*, quae olim redundabat post nomen *Samuel*, novam constructionem inchoandam esse ab illis verbis: *Lucerna Dei*, etc., nedum patet ex Bibliis Romanis, in quibus vera lectio restituta est; sed etiam id omnino evidens est ex versione Aquilae, et Symmachii, ac textu hebraeo, in quibus legitur hoc modo: *Heli... non poterat videre. Et lucerna Dei antequam extingueretur, et Samuel dormiens, etc.* Similiter habet versio graeca LXX Interp. Item Paraphrasis chaldaica habet: *Et lucerna domus sanctuarii nec extinguebatur.*

Optime igitur in Vulgata nostra ita lectio restituta est, ut verba illa: *Lucerna Dei antequam extingueretur*,

non referantur ad Heli quasi sensus foret, quod Heli non posset videre antequam lucerna Dei extingueretur; sed ad Samuelem, et sensus sit quod lucerna Dei nondum esset extincta quando Dominus vocavit Samuelem; uti supra dictum est.

QUESTIO II. — AN EX *ŷ. 14* HUIUS CAP. SEQUATUR HELI NON OBTINUISSE DELICTI VENIAM, SED FINALITER ESSE DAMNATUM.

Postquam Dominus Samueli revelasset se completurum omnia supplicia quae domui Heli, ob ejus filiorumque peccata, cap. praeced. se inflicturum praedixerat, addit

ŷ. 14: Idcirco juravi domui Heli, quod non expietur iniquitas domus ejus victimis et muneribus usque in aeternum. Hinc elucet, ait Estius, quam grave peccatum sit omissio correptionis debitae. Ex praesenti tamen Scripturae loco non sequitur quod Heli nunquam peccati sui a Deo remissionem acceperit; nam si hoc sequeretur, pariter inde concludendum foret quod tota domus ejus, id est familia, seu omnes posterij ejus damnati essent: quod tamen admitti non potest, ut ex statim dicendis patebit. Sensus igitur est: Supplicia, quae domui Heli, ob ejus filiorumque peccata, praedixi et intentavi, nullis victimis revocabuntur, sed certo posteris ejus obvenient.

Accipitur ergo hic *iniquitas* pro poena iniquitatis, puta quod posterij ejus non pervenirent ad aetatem senilem; quod dignitate pontificia exuendi essent, quod ex tantis opibus ad eam indigentiam devolvendi essent, ut aemulis suis mendicatio supplicaturi essent pro buccella panis. Similes enim poenae constanti et irrevocabili Dei decreto, hic dicuntur in aeternum adhaerere posteris Heli, nec ullis muneribus aut victimis avertendae. Usque adeo displicet Deo sacrorum contemptus, maxime in sacerdotibus, inquit Tirinus.

Ceterum non tantum ex posteris Heli multi fuerunt, qui salvati videntur, ut Achias, Achimelech (hic quia esurientem Davidem paverat, Saülis jussu trucidatus, a S. Bachiario, tom. 1 Bibliotheca Patrum, et a Ven. Beda in martyrum Catalogo relatus est) et Abiathar; sed et ipse etiam Heli per veram poenitentiam et castigationes temporales verisimilius aeternam poenam evasit, et salutem consecutus est.

Prob. I. Quia cum Samuel ei visionem divinamque sententiam indicaret, submittebat se castigationi divinae, cum humilitate et modestia respondit *ŷ. 18: Dominus est: quod bonum est in oculis suis, faciat*. Et postea magis reperitur pro arca Dei sollicitus fuisse quam pro filiis: *Erat enim*, ut dicitur cap. IV, 13, *cor ejus pavens pro arca Dei*. Atqui haec omnia videntur optima poenitentiae indicia; ergo, etc.

Prob. II. Audita filiorum morte, non legitur fuisse commotus, sed cum audisset captam arcam Dei, cecidit de sella retrorsum, mortemque appetiit. Atqui inde rursus colligitur bonum senem nihil habuisse pietate ac religione charius; ergo. Unde ob haec et alia saluti ipsius subscribunt Theodoretus, Dionys. Carthus., Abulensis, et alii interpretes.

Obj. I. Non videtur Heli habuisse tempus poenitendi, quia *fractis cervicibus mortuus est*; ut dicitur cap. IV, 18.

R. Neg. assumpt. Quia praeterquam quod mansuetissima ejus responsio, ad revelationem Samuelis data, manifestissimum fuerit poenitentiae signum, inter istam revelationem et mortem Heli intercessit totum tempus, quo *ŷ. 19* et seq. dicitur crevisse Samuel, et universo Israeli innotuisse tanquam propheta: ac denique post haec accidit duplex Philistinorum pugna, adeoque poenitendi tempus habuit sufficientissimum.

Inst. Heli non tantum post severam reprehensionem, cap. praeced. sibi a viro Dei factam, sed etiam post auditam revelationem Samuelis, videtur neglexisse castigare filios suos. Atqui hoc negligendo graviter peccavit; ergo peccatis suis immortalis est.

R. Quamvis ab initio peccaverit nimia lenitate et indulgentia erga filios, tamen postea excusandus videtur; eo quod nimirum praesentem senio non posset eos adeo severe corripere, praesertim cum illi jam essent viri, et patris senis jussa dictaque contemnerent.

Obj. II. S. P. Aug., lib. XVII. de Civ. Dei, cap. 4, docet Heli reprobatum eodem modo quo Saül. Ita A Lapide. Atqui Saül impius suicida in aeternum periiit; ergo et Heli.

R. quod Aug. utrumque simul quidem reprobatum asserat; sed tamen non addit *eodem modo*. Et quamvis adderet, tantum vellet, Heli reprobatum, id est reiectum a pontificatu, et Saulem a regno, utrumque scilicet in suis posteris. Nam quod S. Doctor loco citato tantum agat de reprobatione a regno terreno, patet ex textu, qui ita sonat: *David, Saule reprobato, regnum primum obtinuit... et Heli sacerdote reprobato, substitutus est in Dei ministerium Samuel*.

Obj. III. Quod Heli damnatus sit affirmat S. Gregor. parte 2 Curæ pastoralis, cap. 6: *Quia, inquit, falsa pietate superatus ferire delinquentes filios noluit, apud districtum Judicem, semetipsum cum filiis crudeli damnatione percussit; hinc namque divina voce ei dicitur (supra, cap. XXIX): HONORASTI FILIOS TUOS MAGIS QUAM ME*. Simili fere modo loquuntur alij Patres, inter quos afferuntur S. Chrysost., hom. 59 in Gen. et S. Hieron. lib. I cont. Jovinianum.

R. quod juxta S. Gregor. se cum filiis damnatione crudeli percussit, id est damnabiliter seu graviter juxta ipsum peccaverit: nam causalis, quam subjungit, non plus importat; siquidem ex eo quod divina vox eum graviter arguerit seu reprehenderit, nequam sequitur quod in aeternum perierit.

Ad auctoritatem autem SS. Chrysost. et Hieron. dico, quod illi locis citatis nihil aliud velint quam quod Heli propter peccata sua, tum filiorum, ad poenam et mortem temporalem a Deo condemnatus fuerit. Etenim verba S. Chrysost. sunt haec: *Oro ut praebemus manum filiis nostris, ut ne etiam pro his, quae illi peccaverunt, poenas susceperimus. An nescitis quid seni Heli acciderit, cum non debite emendaret filiorum delicta? Quemadmodum enim medicus, si*

morbum sectione indigentem, unctione aut emplastro curare voluerit cito, morbum incurabilem efficiet, cum congruam non adhibeat medicinam: ita et senex ille, cum deberet filios suos pro peccatorum qualitate emendare, minima usus lenitate illos arguit. S. autem Hieron., lib. cit. cap. 20, ita scribit: *Deum offendit Heli pontifex, qui corripuerat quidem filios, sed quia non abjecerat delinquentes, retrorsum cecidit, et mortuus est.*

Cum itaque in Scriptura nullæ aliæ pœnæ legantur seni Heli accidisse quam calamitates temporales; et S. Hieron. hanc ejus pœnam fuisse asserat, quod retrorsum ceciderit, et mortuus sit; clare sequitur quod isti SS. Patres tantum agant de pœnis temporalibus, a Deo seni Heli inflictis.

CAPUT IV.

Israelitæ a Philistæis iterum, iterumque cœduntur ad 34,000. Arca Dei capitur; duo filii Heli, Ophni et Phinees, occiduntur; ipse Heli e sella corruens, expirat: et nurus ejus, uxor Phinees, in partu extinguitur.

QUÆSTIO UNICA. — AN ISRAELITÆ LICITE ADDUXERINT ARCAM FOEDERIS IN CASTRA PRO OBTINENDA VICTORIA.

Apud eminentissimum cardinalem Bellarminum, lib. IV de Eucharistia, cap. 30, obijcit Kemnitus argumentum (ut ipse putat) insolubile contra circumstationem vener. Sacramenti, et contra processiones, ex hoc loco desumptum, quod videlicet Israelitæ bona quidem intentione, sed absque Dei mandato, adduxerint arcam Dei in castra, existimantes per eam arcæ circumstationem se victoriam de Philistæis relatuuros, cum tamen oppositum acciderit: nam et exercitus cæsus est, et sacerdotes, qui arcam adduxerant, occisi sunt; imo et ipsa arca ab hostibus capta est. Occasione hujus argumenti merito discutitur præsens Scripturæ locus. Unde

R. et dico: Dum, *ÿ 3, dixerunt majores natu de Israel...: Afferamus ad nos de Silo arcam foederis Domini... ut salvet nos de manu inimicorum nostrorum*, hoc eorum consilium malum non fuit, neque temerarium, meritoque sperare poterant victoriam ex præsentia arcæ, sicut ad ejusdem præsentiam noverant stetisse aquas Jordanis, et corruisse muros urbis Jericho. Unde S. P. Aug., lib. X de Civ. Dei, cap. 17, ait: *Civitas, quæ prima hostilis occurrit, more gentium deos plurimos colens, septies eadem arca circumacta, muri repente ceciderunt, nulla manu oppugnati, nullo ariete percussi.*

Insistebant etiam Israelitæ Moysi vestigiis, sub quo, dum castra movebantur, arca præibat, ut per præsentiam ejusdem liberarentur ab hostibus, ut patet ex Numer. X, 35 et 36, ubi habetur: *Cumque elevaretur arca, dicebat Moyses: Surge, Domine, et dissipentur inimici tui, et fugiant qui oderunt te, a facie tua. Cum autem deponeretur, aiebat: Revertere, Domine, ad multitudinem exercitus Israel.*

Hinc, ut optime respondet Bellarminus, causa tot malorum non fuit arcæ adductio in castra, sed pec-

cata Israelitarum, et præcipue sacerdotum Ophni et Phinees filiorum Heli, ut Deus ipse testatur, supra, cap. II et III. Quod etiam populus Israel tunc temporis adhuc coleret idola *Baalim* et *Astaroth*, non obscure insinuat Scriptura, infra, cap. VII, 4.

Et revera quod adductio arcæ ipsis cladem non adduxerit, sed propria demerita, clarum est: nam alioquin, ait Bellarminus, arca erat in castris, quando Joab superavit filios Ammon, II Reg. XI: idque ex verbis Uriæ ad Davidem colligit Estius: *Arca Dei, et Israel, et Juda in papilionibus habitant.* Insuper dum Israelitæ, Numer. XIV, ab Amalecitis victi et cæsi sunt, Scriptura monendum putavit, non fuisse tunc arcam cum illis qui præliabantur, inquit rursus Bellarminus.

Præterea cum David fugeret Absalom, II Reg. XV, sacerdotes post eum, ac pro ejus atque exercitus illius tutela arcam Domini ex Jerusalem adferbant; tametsi ille, præ humilitate indignum se existimans eo honore ac sacro præsidio, jusserit arcam referri in locum suum.

Nec obstat quod solemnitas arcæ circumstatione circa muros Jerichontinos jubente Deo facta sit: quia II Reg. VI, et III Reg. VIII, solemnissima et Deo gratissima leguntur processiones, ubi arca Domini de loco in locum transferebatur, quæ tamen absque divino mandato factæ sunt.

Nec obstat etiam quod, postquam fixam mansionem haberet tabernaculum, non liceret ordinarie arcam e Sancto, sanctorum efferre: quia, ut notat Abulensis, q. 6, Israelitæ non extulerunt arcam ex curiositate, sed ex necessitate: nam cum essent superati a Philistæis, judicaverunt quod in nullo esset sibi auxilium nisi in arca Dei, et ideo eduxerunt eam ex tabernaculo, et adduxerunt in castra.

Ex dielis igitur patet quod objectio illa, quam adversus circumstationem Eucharistiæ velut fulmineam putant hæretici, in fumum abeat.

CAP. V, VI, VII.

Philistæi arcam Domini captam, in templo Dagon idoli sui collocant, quod coram illa prosternunt. Eam deinde plastro impositam ad Israelitas remittunt, quam ubi intuentur Bethsamitæ, a Deo graviter puniuntur. Samuelis hortatu Israelitæ cultui divino se addicunt; eoque pro illis orante, præclaram de Philistæis victoriam referunt.

QUÆSTIO PRIMA. — QUARE PHILISTÆI ARCAM IN TEMPO DAGON COLLOCARINT, ET QUOMODO DEUS EOS PUNIERIT.

Cap. V, 2: *Tuleruntque Philistiim arcam Dei, et intulerunt eam in templum Dagon, et statuerunt eam juxta Dagon.* Videntur Philistæi arcam in templo Dagon statuisse quasi trophæum quoddam de hostibus suis, Dagonis beneficio superatis. Quasi dicerent: Ecce Dagon deus noster vicit deum Hebræorum, nosque eorum victores effecit. Sic Judic. XVI laudabant Philistæi deum suum Dagon pro Samsone in manus suas tradito.

[An autem etiam honoris ac religionis causa eam in

templo posuerint, ut una cum deo suo Dagon colerent, non convenit inter interpretes. Estius negat, nullam tamen negationis suæ rationem assignat. Tirinus affirmat, quia magnum in arca numen latere existimabant, ut ex illorum verbis cap. IV, 7 et 8 colligitur. Certe quod eam in templo dei sui primarii honorifice collocarint, docet S. P. Aug., lib. X de Civ. Dei, cap. 17, ubi ita scribit: *Cum arca propter eorum (Israelitarum) peccata fuisset ab hostibus capta, hi qui eam ceperant, in templo dei sui, quem præ cæteris colebant, honorifice collocarunt.*

Quod vero nonnulli dicunt Aug., lib. XVII de Civ. Dei, cap. 4, docere Philistæos arcam in templo Dagon collocasse, ut eum hoc dono honorarent, verum non est: nam illo loco hoc non docet, imo nequidem agit de arca, aut de idolo Dagon.

Ut autem Deus hic injuriam arcæ, id est sibi super arcam residenti illatam, gravi pœna ulcisceretur, atque simul ostenderet quod Dagon non esset Deus, sed mere inane simulacrum; dum diluculo surrexerant Azotii, *Dagon jacebat pronus in terra ante arcam Domini*, ut dicitur *ÿ 3*. Sed cum sacerdotes eum restituisent in locum suum, atque magnum populus perciperet, quod Israelitarum Deus de injuria sibi illata se vindicasset; hinc Deus addidit aliud signum manifestum, per detruncationem idoli.

ÿ 4: Rursusque mane die altera consurgentes, invenerunt Dagon jacentem super faciem suam... caput autem Dagon, et duæ palmæ manuum ejus abscessæ erant super limen. Priori vice Dagon e solio seu sede sua duntaxat erat dejectus, sed gravius multatur secunda vice, ut vel sic intelligerent veri Dei potentiam, et idoli sui vanitatem.

ÿ 5: Porro Dagon solus truncus remanserat in loco suo. Arbitratur Estius quod, dum hic dicitur Dagon jacuisse in terra coram arca Domini, id per synecdochen tantum de capite ac brachiis intelligendum sit; quæ super limen jacebant ante arcam; quasi utique diceretur jacuisse Dagon, quia aliquid ejus jacebat, ut accipiatur totum pro parte. Quod autem sequitur: *Dagon solus truncus remanserat in loco suo*, intelligit de reliqua parte, quæ truncatis capite ac brachiis, remanserat in solio seu sede sua.

Sed præferenda videtur expositio Tirini, quæ est hujusmodi: *Dagon solus truncus remanserat in loco suo*, non in illo sublimi, ex quo solebat adorari; sed humi, seu in pavimento, in quod dejectus erat: eum enim gravi collisione a trunco corpore resillissent manus et caput versus limen templi rotata, truncus tamen ipse in eo loco mansit, quem cadens primum occupavit.

Prima igitur plaga, qua Deus hic punivit Philistæos, fuit sciendo in primarium eorum deum, scilicet Dagonem, prosternendo nempe eum ante arcam, ut illam adorare videretur. Secunda fuit, eos partim morte, partim morbo ani pudendo mulctando. Tertia fuit, in ipsam regionem mures immittendo, qui omnia sata et germina depascere, ut liquet ex *ÿ 6* et sequentibus.

QUÆSTIO II. — CUR BETHSAMITÆ, ARCAM ASPICIENTES, A DEO PUNITI SINT.

Philistæi prodigiis acti, deformiusque puniti, arcam divini testimonii populo (israelitico) unde ceperant reddiderunt... Imposuerunt eam plastro eique juvenecas, a quibus vitulos sugentes abstraxerant, subjunxerunt, et eas quo vellent ire siverunt, etiam hinc vim divinam explorare cupientes. At illæ sine homine ducæ ac rectore, ad Hebræos viam pertinaciter gradientes, nec revocatæ mugitibus esurientium filiorum, magnum sacramentum suis cultoribus reportarunt. S. P. Aug., lib. X de Civ. Dei cap. 17.

Certum videtur quod hic peccaverint Philistæi, tum quia fecerunt istud ad experimentum sumendum, an Deus Israel dirigeret istas vaccas, an non, ut liquet cap. VI, 9: et hoc pertinet ad vitium tentationis Dei; tum quia usi sunt augurio vaccarum, ut explorarent an a Deo, an casu eis plagæ accidissent; cum Deum Israel ex tot plagis, antea ipsis immissis, agnoscere et revereri debuissent.

Cap. VI, 12: *Ibant autem in directum vaccæ, per viam quæ ducit Bethsames.* Cum vacca istæ essent indomitæ, et non assuetæ portare jugum, vel plastrum trahere, manifestum fiebat satrapis Philistinorum, plastrum sequentibus, quod ducerentur, occulta Dei virtute, directe in terram Israel.

Postquam arca adducta fuisset Bethsames, et ibidem Bethsamitæ immolassent victimas Domino; percussit (Deus) de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini, ut dicitur *ÿ 19*.

R. Et dico 1. Non percussit Deus Bethsamitas, quia simpliciter arcam viderant: nam licebat eis illam videre oportam, sicut viderant omnes, qui erant in bello, supra, cap. IV, et viderant omnes, qui erant in deserto, quando castra movebantur, nec tamen propterea ullus a Deo occidebatur: sed percussit eos, quia velis detractis, quibus obvolutam a Philistæis eam acceperant, nudam viderant; quod ne Ievitis quidem licebat, sed sub pœna mortis prohibitum erat, ut patet Numer. IV, 15 et 20. Ita Hugo cardinalis, Abulensis, Tirinus et alii.

Contigit autem hoc, quia cum venisset arca Dei de terra Philistiim, ubi septem mensibus fuerat, Bethsamitæ noviter repleti magno gaudio, discooperuerunt eam, et quidem populares, cum nullus Israelitarum hactenus vidisset arcam nudam præter sacerdotes.

Hebræi dicunt, quod non tantum viderint, sed etiam aperuerint arcam et in eandem inspexerint, idque vel ex curiositate, ut tabulas legis viderent, vel studio cognoscendi an Philistæi nihil ex arca sustulissent, nihil in eam intulissent, sicut ad ejus latus aurea munera collocarant. Unde Pagninus ex hebraico vertit: *Quia aspexerunt ea quæ erant in arca.* Alii transferunt: *Eo quod aspexerant in arcam.* Hoc autem videndi studium, quod hic plus curiosæ intemperantiæ quam pietatis habebat, non debebat nisi a primis sacerdotibus adhiberi, et propterea tam severo supplicio merito punitum fuit, ut observat Tirinus.

Dico 2. Tres alias percussiois causas assignat Lyranus, scilicet 1. ineptam et inanem Bethsamitarum lætitiā;

2. Quod vacas immolaverint holocaustum Domino, quod erat contra legem Levit. I, 3, ubi dicitur quod solus mas offerri posset in holocaustum;

3. Quod arcam Domini dimiserint sub dio, sine luminaribus et cultu debito.

Verum has rationes non subsistere ostendit Abulensis, q. 25. Etenim ad 1 dicendum est quod eorum lætitiā non fuerit inepta, sed ex intimis visceribus merito profecta ob recuperationem arcæ.

Ad 2 respondetur quod, licet id non licuerit in solemni et ordinario sacrificio, loco et tempore a lege definitis, tamen hic non fuerit contra legem; quia nempe Deus hoc ipso quo vacas ductu suo eo adegerat, censebatur eas ad holocaustum extra ordinem consuetum sibi delegisse.

Ad 3 dici potest nec in deserto luminaria hujusmodi prælata fuisse, tantumque tabernaculo candelabrum aureum septiceps fuisse, et quidem extra Sanctum sanctorum, in quo erat arca.

QUESTIO III. — UTRUM ULTRA 70 VIROS DE POPULO, IN SUPER A DEO PERCUSSA SINT 50,000 PLEBIS.

Resp. affirmative. Prob. I. Quia id manifeste indicat Vulgata nostra, quæ conformiter ad translationem S. Hieron. cap. VI, 19, ita habet: *Percussit autem de viris Bethsamitibus, eo quod vidissent arcam Domini: et percussit de populo septuaginta viros, et quinquaginta millia plebis.*

Prob. II. ex versione LXX Interp., qui pariter transferunt: *Percussit in eis (Bethsamitibus) septuaginta viros, et quinquaginta millia virorum de populo.* Consonat et textus chaldaicus, qui habet isto modo: *Occidit in senibus populi septuaginta viros, et in universitate quinquaginta millia viros.*

Et sane sic verificari videtur quod Deus percussit plebem plaga magna, ut additur in textu; quatenus nempe septuaginta, utique primarii, quos senes populi appellat textus chaldaicus, homines corruerint, et quinquaginta millia de plebe, undique catervatim accurrente ex vicinis locis.

Nec dicas cum Abulensi, q. 28, quod etiam pereuntibus tantum 70 viris, esset plaga magna, potissimum quia populus oppidi Bethsames non erat magnus: siquidem non dicitur quod Dominus Bethsamitas, sed quod plebem percussit plaga magna. Unde in sacro Textu non notatur plaga magna respective ad solos Bethsamitas, sed absolute considerando totam plebem, quæ accurrerat.

Obj. I. Josephus, lib. VI Antiq., cap. 2, agens de præsentis strage, ita habet: *Indignatio Dei Bethsamitas invasit, ex quibus septuaginta occidit.* De quinquaginta autem alium millibus silet; ergo etc.

R. Josephum siluisse de 50,000, quia forsitan non invenit ea in textu quo ipse utebatur. At cum noster interpres, LXX, et chaldaicus illa quinquaginta millia textu in hebraico invenerint, auctoritas Josephi, utpote tantum negativa, his omnino cedere debet.

Obj. II. Juxta versionem Pagnini textus hebraicus ita habet: *Percussit in populo septuaginta viros, quinquaginta millia virorum.* Qui textus, cum non habeat copulativam et, nec etiam *et plebis*, videtur hunc habere sensum: De populo, in quo erant 50,000 hominum capita, a Domino percussi sunt 70, sive ex 50000 virorum, qui utique præsentis erant, percussit Dominus 70. Ac proinde quod textus latinus habet: *Et quinquaginta millia plebis*, explicari potest in nominativo, quasi diceretur: Et quinquaginta millia plebis aderant, videbantque hanc 70 virorum stragem.

R. Licet textus hebraicus non habeat copulativam et, nec etiam *et plebis*; tamen hæ voces æque facile subintelligi possunt ac in opinione opposita subintelligitur: *In qua erant*, aut: *qui præsentis erant.* Ac proinde textus hebraicus optime reduci potest ad hunc sensum: *Percussit in seu de populo, utique bethsamitico, septuaginta viros, et quinquaginta millia virorum de plebe, ut transtulit interpres latinus.*

Obj. III. Dominus percussit populum, eo quod vidisset arcam, ut dicitur cap. VI, 19. Atqui illo die, quo arca reducta fuit ex regione Philistinorum, non videntur omnes isti, quos nos supponimus catervatim e vicinis locis accurrisse, potuisse videre arcam; ergo, etc.

Resp. ex versu 19 tantum constare quod Dominus percussit Bethsamitas, eo quod vidissent arcam: ac proinde dato quod tota plebs, undique accurrens, eam videre non potuerit; tamen inde non sequitur quod hæc pariter non fuerit percussa: siquidem et hanc, vel quia arcam videre concupivit, vel ob aliam causam, a Deo percussam esse, manifestum est ex textibus supra, Prob. I et II, citatis.

QUESTIO IV. — QUÆDAM ALIA RESOLVUNTUR.

Cap. VII, 1: *Venerunt ergo viri Cariathiarim, et re-duxerunt arcam Domini, et intulerunt eam in domum Abinadab in Gabaa.* Per Gabaa hic non intelligitur urbs Gabaa, de qua agitur Josue XVIII; sed intelligitur collis sive locus excelior in urbe Cariathiarim: siquidem in hanc urbem arcam translata fuisse, liquet ex *̄. 2.* Itaque arca reposita fuit, non in urbe Gabaa sita in tribu Benjamin, sed in Gabaa Cariathiarim, id est, in colle civitatis Jarim, in quo erat domus Abinadab: Gabaa enim hebraice collem sive locum altum significat. Unde locus qui hic *Gabaa* dicitur, I Paralip. XIII, 6 *collis* appellatur.

̄. 2: Et requievit omnis domus Israel post Dominum: id est, novo fœdere sociata est Deo, idque opera Samuelis. Versio LXX habet: *Reversa est domus Israel, utique ad cultum Dei stabilem.*

̄. 6: Et convenerunt (ex imperio Samuelis) in Masphath: hauseruntque aquam, et effuderunt in conspectu Domini. Per istam aquam, juxta Lyranum, intelliguntur lacrymæ contritionis exeuntes a corde, per oculos effusæ. Hac igitur ceremonia videntur designare voluisse ita a se abjici antiquam impietatem, atque idolorum execrandam memoriam, ut non minus excedat ab animo, quam aqua ex vase, ex quo ita

defluit, ut nullus ejus vel sapor, vel odor, vel color, vel humor vasi adhærescens maneat: in quo symbolum animi vere poenitentis designatur.

Et jejunaverunt: ecce hic tres actus poenitentiae, ait A Lapide, scilicet *contritio* significata in effusione aquæ; *confessio* cum dicunt: *Peccavimus Domino; satisfactio* cum jejunant.

̄. 7: Et audierunt Philistiim quod congregati essent filii Israel. Notandum quod Philistæi post debellationem populi Israel, propter peccata filiorum Heli factam, tenuerint Israelitas sub tributo, et ne haberent opportunitatem rebellandi, videntur eis interdixisse, ne congregationes populi celebrarent. Unde audientes quod congregati essent in *Masphath, ascenderunt satrapæ Philistinorum* cum exercitu valido contra Israel.

̄. 10: Factum est autem, cum Samuel offerret holocaustum, Philistiim inire prælium contra Israel: intonuit autem Dominus fragore magno: et Philistæos colitis debellavit, ac contrivit; atque, ut ex cap. XLVI Ecclesiastici liquet, eadem clade involvit principes Tyriorum, quos nempe Philistæi in auxilium advocarant.

Huc respicit S. P. Aug. lib., XVII de Civ. Dei, cap. 7, dicens: *Magnus propheta Samuel... quando exclamavit ad Dominum pro Israel, et exaudivit eum: et cum offerret holocaustum, accedentibus alienigenis ad pugnam contra populum Dei, tonuit Dominus super eos, et confusi atque superati sunt.*

̄. 14: Et reddite sunt urbes, quas tulerant Philistiim ab Israel, Israeli, ab Accaron usque Geth. Non est sensus, quod ipsæ urbes Accaron et Geth reddite sint Israelitis, sed urbes quæ interjacebant inter illas, quas Philistæi superioribus bellis abstulerant Israelitis, pertinentes potissimum ad tribum Dan, ut observat Estius.

CAP. VIII, IX.

Filiis Samuelis ad avaritiam declinantibus, petunt Israelitæ sibi regem: et licet ex Samuele intelligerent quam dura sint regum imperia, persistunt tamen in petitione sua. Saül, dum de perditis asinis consulit Samuelem, ab ipso intelligit, se regem futurum Israelis.

QUESTIO PRIMA. — CUR SAMUEL OB PECCATA FILIORUM SUORUM NON FUERIT PUNITUS: ET QUARE EI DISPLICUIT QUOD ISRAELITÆ POSTULAVERINT SIBI REGEM.

Cap. VIII, 3: *Et non ambulaverunt filii illius (scilicet Samuelis) in viis ejus: sed declinaverunt post avaritiam, acceperuntque munera, et perverterunt judicium: munera enim excæcavit oculos sapientum, et depravant corda judicium.*

Cur vero Deus, qui adeo in Heli pontifice puniit filiorum peccata, non etiam a Samuele exegerit poenas eorum, quæ filii ejus in subditos sibi populos admiserunt, duas rationes assignant S. Gregor. et Theodoretus.

1. Quia plura et longe majora fuerunt peccata filiorum S. S. XXVI.

rum Heli: nam sacra profanabant, mulieres tabernaculo deservientes constuprabant, sacrificiorum ritus et ordinem pervertebant: filii autem Samuelis non nisi munera accepisse, et suis commodis ac avaritiæ inhiantes judicia pervertisse leguntur; idque videtur factum modico tempore, et occulte: nam ubi populus id advertit, illico eorum loco a Samuele regem petit.

2. Quia filiorum peccata Samueli non erant cognita, sicut erant cognita Heli; nam Heli pontifex simul cum filiis sacerdotibus versabatur in ministerio tabernaculi: Samuel vero in Ramatha jus dicebat, illam aquilonarem Judææ partem sibi reservans administrandam; filios vero suos in Bersabee judices constituerat, et australem illis partem denandaverat, ut dicitur cap. VIII, 2. Hinc facile contingere potuit, ut illorum procul absentium scelera parens optimus ignoraret.

̄. 6: Displicuit sermo (quem dixerant universi majores natu Israel) in oculis Samuelis, eo quod dixissent: Da nobis regem, ut judicet nos. Merito displicuit.

1. Quia cum Deus populum illum israeliticum sibi peculiarem ac proprium elegisset præ cæteris nationibus, ita ut ipse esset velut immediatus Rex ipsorum per singularem administrationem, judices autem essent ejus velut vicarii, quos ipse instituebat sicut rex viceregum in aliquo regno; hac postulatione Deum quodammodo repudiabant, ut observat Procopius et Rupertus. Et hinc facile intelligitur quomodo etiam Deo graviter displicuerit hæc postulatio, quamvis inter tres politicas administrationes monarchica et regalis censeatur optima, utpote simillima monarchiæ divinæ.

2. Displicuit merito illa petitio in oculis Samuelis, quia displicuit ipsi malitia et improbitas filiorum suorum, quæ hucusque latuerat ipsum, inquit Lyranus, occasione cujus improbitatis regem petebant.

3. Quia hac petitione abiciebant Samuelem suum judicem; quia ipse, de republica optime meritis, redigebatur in ordinem communem: electo enim regi subditus erat futurus, ut observat Menochius.

4. Quia populus in hoc volebat assimilari gentibus, dicens cap. VIII, 5: *Constitu nobis regem, ut judicet nos, sicut et universæ habent nationes.* Petebant ergo regem talem, inquit A Lapide, qualem habebant gentes, puta Persæ, Ægypti, Medi, Chaldæi, qui potestatem regiam, tyrannidi proximam, obtinebant.

Obj. II. Deuter. XVII, 14 et 15, præcipit Deus Israelitis ut si velint sibi regem constituere, sicut habent omnes per circuitum nationes, eum constituant quem Dominus elegerit de numero fratrum eorum: ergo hæc eorum postulatio non videtur fuisse contra voluntatem Dei, ac consequenter petendo regem non peccarunt.

R. neg. conseq., et ad locum Deuter. dico cum S. P. Aug., q. 26 in Deuter., hanc postulationem, eo non obstante, merito non fuisse secundum voluntatem Dei (sed potius contra ejus voluntatem), quia *ho-*
(Vingt-six.)